

**Програма
вступного фахового випробування
«Основи теоретичної та практичної психології»**

При вступі на навчання для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня “**Спеціаліст**”
на базі здобутого освітньо-кваліфікаційного рівня “**Бакалавр**”

спеціальність 7.010107 «Практична психологія»

2011 р.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Побудова національної системи освіти України передбачає новий підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців, основним критерієм якої виступає рівень компетентності випускників, раціональне поєднання їх теоретичних знань з умінням застосовувати їх на практиці.

Головним завданням вступного фахового випробування для вступників спеціальності «практична психологія» на освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр» є перевірка відповідності рівня підготовки майбутніх фахівців Галузевому стандарту вищої освіти за спеціальністю «Практична психологія». Державна атестація є свідченням готовності особи, яка на основі освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» здобула базову вищу освіту, спеціальні уміння та знання, достатні для виконання завдань та обов'язків (робіт) певного рівня професійної діяльності.

Програма фахового випробування покликана перевірити рівень фахової компетентності майбутнього практичного психолога, що відповідає його освітньо-кваліфікаційній характеристиці. Вона сприяє виявленню рівня фундаментальної та спеціальної підготовки майбутнього фахівця ОКР «Бакалавр», «Спеціаліст».

Об'єктом оцінювання мають бути структурні компоненти навчальної діяльності, а саме:

- змістовий компонент - знання про об'єкт вивчення (уявлення, поняття, явища тощо, в т.ч. про правила, засоби його перетворення, вимоги до результату; складові та послідовність виконання завдання як одиниці навчальної діяльності і т.д.). Обсяг знань визначений навчальними програмами, державними стандартами;
- операційно-організаційний компонент - дії, способи дій (вміння, навички).

Структура фахового випробування

Структура вступного фахового випробування для спеціальності «Практична психологія» включає перевірку теоретичних знань та практичних умінь з основ теоретичної і практичної психології.

Програмні питання з дисципліни педагогіка сформовані на підставі наступних програмних курсів:

- загальна психологія,
- психологія розвитку та вікова психологія,
- педагогічна психологія,
- психодіагностика,
- психоконсультація та психокорекція.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ «ОСНОВИ ТЕОРЕТИЧНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ»

Модуль I. Загальна психологія.

Тема 1. Предмет психології

Визначення психології як науки. Зміна і розширення предмета психології з давніх часів до наших днів, доповнення її теоріями і методами інших наук. Поділ психічних явищ на процеси, властивості та стани. Поведінка і діяльність як предмет психології. Поняття про психіку, її функції.

Тема 2. Методи психології

Проблема метода дослідження та його значення для науки. Методологія і методи психологічних досліджень. Загальна характеристика психологічного дослідження, основні його етапи. Вимоги до проведення психологічного дослідження. Організаційні методи: лонгитюдний, порівняльний та комплексний. Емпіричні методи – спостереження та самоспостереження, їх пізнавальна роль, достоїнства та недоліки; експеримент та його види; тести; методи опитування; метод аналізу продуктів діяльності; психосемантичні методи. Методи інтерпретації та обробки отриманих даних.

Тема 3. Етапи розвитку психіки

Розуміння психіки різними науковими теоріями. Рефлекторна природа психіки. Особливості психічного відображення. Розвиток психіки тварин. Виникнення психічного відображення. Розвиток нервової системи. Норми поведінки тварин. Відмінності психіки людини від психіки тварин. Біологічні передумови виникнення свідомості людини.

Тема 4. Свідомість та самосвідомість особистості

Свідомість як форма відображення людиною дійсності. Структура свідомості. Значення та смисл як складові свідомості. Роль мовлення у функціонуванні людської свідомості. Несвідоме, його прояв у психічних процесах, властивостях та станах людини. Самосвідомість особистості. Я-концепція та образ «Я». Самооцінка, її структура та основні параметри. Самооцінка та рівень домагань.

Тема 5. Психологія особистості

Індивід, особистість та індивідуальність. Індивідні та особистісні якості людини. Основні параметри особистості: сталість, єдність та активність. Спрямованість особистості як домінуюча система мотивів. Установки та прагнення. Ідеали, переконання, світогляд особистості. Самоактуалізуюча особистість. Структура особистості. Зрілість особистості, основні її критерії. Соціалізація особистості, основні її механізми.

Тема 6. Психологічна характеристика діяльності

Поняття про діяльність. Потреби як джерело активності особистості. Мотиви діяльності. Структура діяльності. Поняття про інтеріоризацію та екстеріоризацію. Дії, їх види та структура. Основні види діяльності особистості: гра, учіння, праця.

Тема 7. Спілкування. Мова і мовлення

Поняття про спілкування. Зміст спілкування. Засоби спілкування: мова, немовні засоби (жести, міміка, положення партнерів відносно один одного, зображення). Рівні спілкування: макрорівень, мегарівень, мікрорівень. Види спілкування: міжособове, особовогрупове, міжгрупове. Спілкування безпосереднє, опосередковане, тривале і короткотривале, закінчене і незакінчене. Міжособові взаємини в групах і колективах (ділові та особисті). Психологічна сумісність та її види. Конфлікт і міжособові стосунки. Структура спілкування: комунікативна, інтерактивна, перцептивна сторони. Механізми сприйняття людини людиною: ідентифікація, рефлексія, стереотипізація. Методи вивчення спілкування.

Поняття про мову і мовлення. Функції мовлення: означення, узагальнення, комунікації. Три сторони комунікації: інформаційна, виразна, волевияви. Форми мовлення: зовнішнє і внутрішнє. Види мовлення усне (діалогічне і монологічне), писемне мовлення, їх психологічна характеристика.

Тема 8. Група і колектив

Поняття про групу. Велика та мала група. Види малих груп. Структура малої групи. Позиція, статус, внутрішня установка та роль. Керівництво та лідерство в групі. Стилi лідерства: авторитарний, демократичний та ліберальний. Колектив як група вищого рівня розвитку. Методи вивчення малих груп та колективів. Міжособові взаємини у групах та колективах. Несприятливі відносини в групі, джерела їх виникнення та негативні наслідки. Типи міжособових конфліктів та способи їх розв'язання. Соціометрична картина внутрішньогрупових взаємодій. Особливості впливу групи на особистість – позитивний та негативний. Явище конформізму. Інтимні міжособові стосунки: дружба, ворожість, любов.

Тема 9. Здібності

Поняття про здібності. Здібності та діяльність. Різниця між здібностями, знаннями, уміннями та навичками. Кількісна та якісна характеристика здібностей. Структура здібностей. Загальні та спеціальні здібності. Спеціальні здібності вчителів, психологів. Взаємозв'язок та взаємна компенсація різних здібностей. Здібності та успішність діяльності. Поняття обдарованості. Психологічна характеристика обдарованої дитини. Здібності та задатки.

Тема 10. Темперамент

Загальна характеристика темпераменту. Історія становлення типології темпераментів. Тип вищої нервової діяльності як фізіологічна основа темпераменту. Психологічна характеристика темпераменту. Психічні якості, що характеризують темперамент. Типологія темпераментів: сангвінічний, холеричний, флегматичний, меланхолійний. Позитивні та негативні сторони кожного типу

темпераменту. Поняття індивідуального стилю діяльності. Зв'язок темпераменту та індивідуального стилю діяльності.

Тема 11. Характер

Загальне поняття про характер. Характер як система найбільш стійких рис особистості, що проявляють себе в різних видах діяльності, спілкування та взаємодія людини з навколишнім світом. Характер та темперамент людини. Структура характеру. Риси характеру та закономірні зв'язки між ними. Різні підходи до типології характерів. Акцентуйовані типи характерів за К.Леонгардом. Система акцентуйованих характерів підлітків за А.Е.Лічко. Соціальні типи характерів за Е.Фроммом. Характер та особистість. Місце характеру в загальній структурі особистості. Характер та захисні механізми. Характер та воля людини. Характер та мотивація поведінки.

Тема 12. Увага

Поняття про увагу. Значення уваги в житті людини. Психологічні теорії уваги. Функції уваги: активізація, забезпечення вибіркової пізнавальних процесів. Види уваги: довільна, мимовільна, післядовільна, зовнішня, внутрішня, індивідуальна, групова, колективна. Властивості уваги: вибірковість, зосередженість, сталість, обсяг, розподіл, переключення.

Тема 13. Відчуття

Поняття про відчуття. Значення відчуттів в житті людини. Аналізатори як органи відчуттів, їх будова та функції. Класифікація відчуттів – екстероцептивні, інтероцептивні, пропріоцептивні відчуття. Загальні властивості відчуттів. Чутливість та її вимір. Абсолютний та відносний поріг відчуттів. Адаптація та сенсibiliзація органів чуття. Синестезія.

Тема 14. Сприймання

Поняття про сприймання, відмінність сприймання від відчуттів, їх взаємозв'язок. Основні властивості сприймання: предметність, константність, цілісність, структурність. Фігура та фон сприймання. Спрямованість особистості та сприймання, аперцепція. Класифікація та види сприймання. Ілюзії зорового сприймання. Сприймання простору, руху та часу.

Тема 15. Пам'ять

Поняття про пам'ять. Значення пам'яті в житті та діяльності людини. Види пам'яті та принципи їх класифікації. Образна, рухова, емоційна та словесно-логічна пам'ять. Довільна та мимовільна пам'ять. Особливості короткотривалої пам'яті, її обсяг та механізми. Смыслова організація довготривалої пам'яті. Неусвідомлюваний характер довготривалої пам'яті. Процеси пам'яті та їх характеристика: запам'ятовування, відтворення, забування, збереження. Умови успішного збереження матеріалу у пам'яті. Тимчасове забування та його причини. Методи вивчення пам'яті. Уявлення пам'яті. Індивідуальні особливості і типи пам'яті.

Тема 16. Мислення

Поняття про мислення як вищу форму пізнавальної діяльності. Мислення як узагальнене та опосередковане відображення дійсності. Характеристика розумових дій. Розумові операції: аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, абстракція. Логічні форми мислення – судження та умовиводи, їх види. Поняття, види понять. Мислення як процес постановки та розв'язання теоретичних і практичних задач. Мислення і розуміння. Мислення і мовлення. Значення слова як одиниці мислення і мовлення. Зв'язок мислення і мовлення. Види мислення: наочно-дійове, наочно-образне та понятійне. Індивідуальні особливості мислення. Теорії мислення.

Тема 17. Уява

Поняття про уяву, її відмінність від образів пам'яті та сприймання. Роль уяви у житті людини. Основні функції уяви: активізація наочно-образного мислення, управління емоційно-потребовими станами, довільна регуляція пізнавальних процесів, створення та реалізація внутрішнього плану дій, програмування поведінки, управління фізіологічними станами. Аналітико-синтетичний характер процесів уяви. Способи створення образів уяви: аглютинація, гіперболізація, схематизація, типізація, акцентування. Види уяви: активна, пасивна, репродуктивна, творча – їх особливості. Взаємозв'язок уяви з органічними процесами. Роль фантазії в ігровій діяльності дитини та творчій діяльності дорослого.

Тема 18. Психологія емоцій

Поняття про емоції та почуття. Значення емоцій та почуттів в житті людини. Основні функції емоцій: комунікативна, регулятивна, сигнальна, мотиваційна, оцінювальна, стимулююча, захисна. Види емоцій. Форми переживання почуттів – емоції, настрої, афект, пристрасті. Експресія емоцій. Параметри, за якими оцінюються емоційні процеси та стани: інтенсивність, тривалість, глибина, усвідомленість, умови виникнення та зникнення, дія на організм, направленість, спосіб вираження. Емоції та особистість. Вищі почуття: моральні, інтелектуальні, естетичні.

Тема 19. Воля

Поняття про волю, її значення в житті людини, в організації та регуляції діяльності. Підходи і тенденції розвитку уявлень про волю. Вольова регуляція поведінки. Характеристика вольової дії. Структура простої та складної вольової дії. Локалізація контролю. Вольові якості особистості – цілеспрямованість, наполегливість, витримка, рішучість, сміливість, впевненість, дисциплінованість, принциповість, ініціативність.

Модуль 3. Психологія розвитку та вікова психологія

Тема 1. Психологія розвитку та вікова психологія як галузь психологічної науки.

Предмет психології розвитку та вікової психології. Теоретичні та практичні завдання психології розвитку та вікової психології. Основні розділи вікової психології. Зв'язок психології розвитку та вікової психології з іншими науками про людину. Методи психології розвитку та вікової психології, класифікація методів, особливості емпіричних методів психології розвитку та вікової психології, специфіка їх застосування при досліджуванні психічного розвитку дітей.

Тема 2. Психічний розвиток та навчання

Поняття про психічний розвиток дитини. Внутрішні і зовнішні умови психічного розвитку, їх взаємозв'язок. Соціальне середовище як умова і джерело психічного розвитку і формування особистості дитини. Рушійні сили психічного розвитку. Внутрішні умови (спадковість, вроджені передумови та дозрівання нервової системи) як природна основа психічного розвитку дитини.

Закономірності психічного розвитку. Поняття про сензитивні періоди розвитку. Діяльність як фактор психічного розвитку індивіда і формування особистості. Психічна активність дитини як необхідна умова її розвитку.

Діалектичний взаємозв'язок навчання, виховання та психічного розвитку. Провідна роль навчання в психічному розвитку дитини. Поняття про рівень актуального розвитку та про зону найближчого розвитку. Прийоми вивчення зони найближчого розвитку.

Тема 3. Теорії психічного розвитку

Біогенетичні підходи до дослідження психіки дитини. Концепції рекапітуляції (Ст.Холл). Нормативний підхід до дослідження психічного розвитку (А. Гезелл, Л. Термен).

Психоаналітичні теорії дитячого розвитку. Динамічна концепція сексуального розвитку З. Фрейда. Епігенетична теорія розвитку особистості Е.Еріксона.

Теорія соціального наочіння – Н.Міллер, Дж.Доллард. Соціалізація як засвоєння норм суспільства. Дослідження наслідування за умови наявності підкріплення чи відсутності підкріплення.

Концепція Р. Сірса. Вивчення зовнішньої поведінки дитини. Три фази розвитку дитини: фаза рудиментарної поведінки; фаза первинних мотиваційних систем; фаза вторинних мотиваційних систем. Їх характеристика. Психологічна залежність як центральний компонент наочіння. Розвиток взаємних очікувань. Модифікація відносин дитини з дорослим. Ідентифікація з батьками. Форми залежної поведінки.

Теорія оперантного наочіння (Б.Скіннер). Підкріплення як основне поняття теорії. Позитивне підкріплення. Негативне підкріплення. Критика теорії сучасниками.

Соціально-когнітивна теорія (А.Бандура). Наочіння через наслідування вчинків другої людини. Експерименти щодо дитячої агресивності. Роль когнітивних процесів у формуванні поведінки дитини на основі наслідування.

Аналіз структури соціального оточення (У.Бронфенбреннер). Роль сім'ї у дитячому розвитку. “Вікова сегрегація”. Причина відчуження у дезорганізації сім'ї,

в стилі життя суспільства. Симптоми відчуження. Теорія інтелектуального розвитку Ж.Піаже.

Тема 4. Проблема періодизації психічного розвитку

Критерії періодизації вікового розвитку. Л.С. Виготський про стадії розвитку. Закономірності процесу інтеріоризації в онтогенезі. Інтерпсихічні та інтрапсихічні функції. Середовище як джерело розвитку вищих психічних функцій.

Закони психічного розвитку дитини. Поняття про психологічний вік. Стабільні періоди і кризи. Психологічна структура і динаміка віку. Соціальна ситуація розвитку. Положення про провідний вид діяльності у психічному розвитку. Основні психічні новоутворення віку.

Періодизація психічного розвитку за Д.Б. Ельконіним.

Періоди розвитку дорослої людини.

Тема 5. Психологія дітей-немовлят

Криза новонародженості. Психологічна характеристика новонародженої дитини. Психологічний розвиток дитини у фазі новонародженості. Безумовні рефлекси і перші умовні рефлекси дитини. Розвиток форм спілкування.

Комплекс пожвавлення як перша соціальна реакція.

Соціальна ситуація розвитку. Провідний вид діяльності – безпосередньо-емоційне спілкування. Емоційна депривація. Характеристика синдрому шпитальності. Психічний розвиток дитини немовлячого віку. Розвиток розуміння мови. Прийоми стимулювання мовного розвитку дитини. Опанування рухами і їх роль в психічному розвитку дитини. Особливості перших маніпуляцій. Основні досягнення дитини першого року життя.

Криза першого року життя.

Тема 6. Психічний розвиток дитини раннього віку

Анатомо-фізіологічні особливості дитини раннього віку. Соціальна ситуація розвитку дитини раннього віку. Предметні дії як форма пізнавальної діяльності дитини. Збагачення активного і пасивного словника. Опанування узагальненим значенням слів. Наслідування та його роль у розвитку дитини. Формування перших навичок і звичок поведінки у дітей раннього віку.

Криза 3-х років.

Тема 7. Розвиток дошкільного дитинства

Загальна характеристика розвитку дошкільника. Провідна діяльність дитини дошкільного віку. Гра, її види, форми і розвиток у дошкільному віці. Елементи праці і навчання в діяльності дошкільника, їх роль в психічному розвитку дитини. Новоутворення психічного розвитку дитини дошкільного віку.

Розвиток сенсомоторики в дошкільному віці. Особливості уваги і пам'яті, розвиток ранніх форм практичного мислення. Опанування пасивним та активним словником. Розвиток мови. Опанування першими поняттями, судженнями і умовиводами. Практичне засвоєння граматичної будови мови.

Особливості емоційних і вольових виявів і розвиток їх у дітей. Домінуючі мотиви поведінки. Формування деяких рис характеру і здібностей. Вияв індивідуальних психологічних особливостей дітей дошкільного віку, значення їх у формуванні особистості.

Криза 7-ми років життя, її симптоматика. Готовність дошкільника до шкільного навчання.

Тема 8. Психосоціальний та когнітивний розвиток дітей молодшого шкільного віку

Загальна характеристика розвитку молодшого школяра. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра. Навчальна діяльність як провідна, її структура. Новоутворення молодшого шкільного віку.

Розвиток самосвідомості молодшого школяра. Розвиток спонукальної сфери молодшого школяра. Особливості пізнавальної сфери молодшого школяра. Розвиток сприймання молодшого школяра. Особливості уваги молодшого школяра. Неуважність і її причини. Особливості пам'яті молодшого школяра. Розвиток уяви молодшого школяра. Особливості мислення дітей молодшого шкільного віку. Особливості й розвиток усної та писемної мови молодшого школяра.

Індивідуальні особливості психічного розвитку молодшого школяра і психологічні основи індивідуального підходу в навчально-виховній роботі.

Тема 9. Особливості психічного розвитку підлітка

Загальна характеристика психічного і особистісного розвитку підлітка. Соціальна ситуація розвитку підлітка. Проблема провідної діяльності в підлітковому віці. Психологічні новоутворення підліткового віку. Розвиток відчуттів, сприймання в процесі навчальної і пізнавальної роботи. Особливості уваги і умови її розвитку. Розвиток розумової діяльності і спеціального логічного мислення. Розвиток мови підлітків. Уява і творчість підлітка в різних видах його діяльності.

Особливості мотивів поведінки підлітка: інтерес до світоглядних питань, прагнення до самостійності, вимогливість і критичність в оцінці поведінки інших. Розвиток самосвідомості у підлітковому віці. Акцентуації в характері підлітків. Криза підліткового віку.

Тема 10. Психологія ранньої і зрілої юності

Загальна характеристика раннього юнацького віку. Соціальна ситуація розвитку старшокласника. Проблема провідної діяльності в юнацькому віці. Новоутворення раннього юнацького віку. Особливості спілкування у ранній юності.

Розвиток пізнавальної сфери у ранній юності. Характерні особливості мислення старшокласників. Розвиток мовлення старшокласників. Розвиток сприймання, пам'яті, уваги старшокласників. Розвиток наукової, технічної і художньої уяви. Виховання творчості.

Самовизначення та самовиховання в юнацькому віці. Формування переконань та ідеалів. Розвиток естетичних почуттів. Товаришування і дружба в юнацькому віці. Розвиток самосвідомості. Професійна спрямованість, підготовка до вибору професії. Показники соціально-психологічної готовності випускника школи до самостійного життя.

Загальні особливості зрілої юності. Соціальна ситуація розвитку в період зрілої юності. Розвиток самосвідомості в зрілому юнацькому віці. Дружба в зрілому юнацькому віці.

Тема 11. Рання дорослість

Загальна характеристика періоду ранньої дорослості. Психосоціальний розвиток молодих людей. Особливості розвитку самосвідомості у ранньому дорослому віці. Розвиток пізнавальних процесів. Особливості спонукальної сфери у ранньому дорослому віці. Особливості емоційно-вольової сфери у ранньому дорослому віці. Кризи віку ранньої дорослості. Основні фактори формування особистості молодих людей.

Тема 12. Середня дорослість.

Загальна характеристика періоду середньої дорослості. Збереження і зміни фізичних можливостей у зрілому віці. Психосоціальний розвиток людей зрілого віку. Когнітивні зміни в зрілості. “Згорання на роботі”, досягнення вершини професійної і суспільної кар’єри. Зміни в розвитку особистості. Розвиток психічних процесів в зрілому віці. Досягнення генеративності. Криза середини життя. Синдром “покинутого гнізда”. Небезпека емоційної стагнації.

Тема 13. Пізня дорослість.

Загальна характеристика старості. Морфо-функціональні зміни в період геронтогенезу. Психологічні причини хвороб. Психосоціальний розвиток людей похилого віку. Когнітивні зміни в процесі старіння. Властивості мудрості. Особистість і старіння. Спосіб життя похилих людей: можливості вибору. Криза “Я – інтеграції”.

Модуль 4. Педагогічна психологія

Тема 1. Предмет і завдання педагогічної психології

Педагогічна психологія як галузь психологічної науки. Завдання педагогічної психології. Структура педагогічної психології. Зв’язок педагогічної психології з іншими науками. Проблеми сучасної педагогічної психології. Сучасні погляди на історію педагогічної психології.

Тема 2. Психологія навчання

Психологічне поняття про навчання. Навчання і розвиток. Психологічні механізми навчання. Психологічна характеристика форм навчання (традиційної, проблемної, програмованої, розвиваючої та ін.). Психологічні та психофізіологічні вимоги до організації навчального процесу.

Поняття про навчіння. Учіння як процес і як діяльність. Структура учбової діяльності. Мотиваційний компонент учіння. Психологічні особливості формування учбових умінь та навичок.

Навчальність як важлива характеристика суб'єктів учбової діяльності. Віковий та індивідуальний підхід у навчанні. Вміння вчитися самостійно як інтегральна якість особистості. Психологічні фактори успішності в учінні.

Тема 3. Психологія педагогічної діяльності

Загальна характеристика педагогічної діяльності. Індивідуальний стиль діяльності педагога. Психологія педагогічного оцінювання. Психологічний аналіз уроку. Психологія педагогічних здібностей та умінь.

Виховна функція педагогічного спілкування. Психологія педагогічного спілкування. Психологічна характеристика педагогічного такту. Вплив Я-концепції педагога на його професійне спілкування.

Тема 4. Психологія виховання

Цілі і завдання психології виховання. Рушійні сили та джерела становлення і розвитку особистості. Психологічна характеристика методів виховання. Психологічні механізми виховання.

Поняття і критерії вихованості особистості. Віковий фактор вихованості особистості. Індивідуальний підхід до дитини в процесі виховання. Психологічне визначення вчинку. Психологічний аналіз вчинку. Психологія роботи з проблемними дітьми.

Виховання і самовиховання – дві сторони єдиного процесу. Цілі самовиховання. Організація самовиховання. Роль дорослого у формуванні потреби у самовихованні. Психологічні механізми подолання шкідливих звичок.

Модуль 5. Предмет та методи психодіагностики

Тема 1. Предмет психодіагностики

Психодіагностика як наука і практична діяльність. Історія розвитку психодіагностики, характерні риси сучасної психодіагностики. Історія розвитку вітчизняної психодіагностики, сучасний стан української психодіагностики. Психодіагностика та суміжні напрями досліджень.

Тема 2. Методи психодіагностики

Поняття психодіагностичного методу, його особливості у порівнянні з традиційними дослідницькими методами. Конкретизація психодіагностичного методу в основних діагностичних підходах: об'єктивному, суб'єктивному, проективному.

Класифікація методів психодіагностики за різними основами. Поняття тесту. Види тестів. Стандартизація тесту. Тестові задачі, їх типи.

Тема 3. Основні психометричні характеристики психодіагностичної методики

Поняття диференційної психометрики. Надійність тесту. Валідність методики. Основні види валідності та методи їх визначення. Проблема забезпечення достовірності даних процедур стандартизованого самозвіту. Репрезентативність тестових норм.

Тема 4. Конструювання психодіагностичних методик

Раціональна і емпірична стратегії конструювання психодіагностичної методики; основні етапи конструювання. Конструювання тестів здібностей і досягнень. Зміст завдань, основні типи завдань за формою. Конструювання особистісних опитувальників. Формулювання пунктів опитувальника, запобігання впливу установок на відповідь, зміст завдань.

Тема 5. Проведення психодіагностичного обстеження особистості

Науково-дослідницька та науково-практична діагностична діяльність, їх основні завдання. Розрізнення діагностичного обстеження та діагностичного дослідження. Основні етапи психодіагностичного обстеження. Індивідуальне та групове психодіагностичне обстеження, скринінг.

Установлення контакту як особлива комунікативна діяльність психодіагностів. Отримання психодіагностичної інформації у роботі психодіагностів.

Тема 6. Психологічний діагноз

Аналіз отриманих результатів психодіагностичного обстеження: констатація наявності (відсутності) певної ознаки чи рівня її розвитку. Типи діагностичних норм для оцінки результатів тестування. Характеристика етапу інтерпретації отриманих результатів. Комплексний та системний характер психологічного діагнозу. Змістові елементи діагнозу. Прогноз як компонент діагнозу. Модератори.

Тема 7. Комп'ютерна психодіагностика

Організація комп'ютерного психодіагностичного обстеження; "якісні" та "кількісні" складові ефекту від застосування комп'ютера. Загальні принципи побудови комп'ютерних психодіагностичних систем. Основні напрямки розвитку комп'ютерної психодіагностики.

Тема 8. Етичні норми психодіагностики

Поняття етичних норм як комплексу норм і принципів щодо захисту інтересів обстежуваних осіб. Основні професійно-етичні принципи в психодіагностиці. Регламентація етичними принципами, нормами відносин між Психодіагностом, Замовником, Обстежуваним.

Тема 9. Діагностика загальних інтелектуальних здібностей

Поняття інтелекту як об'єкту психодіагностики. Підходи до визначення структури інтелекту: монофакторні теорії (Ч.Спірмен), мультифакторні теорії (Л.Терстоун, Д.Гілфорд), ієрархічні теорії (П.Вернон, Д.Векслер, Р.Кеттелл), модель структури інтелекту Г.Айзенка.

Загальна характеристика тестів інтелекту.

Конкретні методики діагностики інтелекту: тест структури інтелекту Р.Амтхауера, шкали дослідження інтелекту Д.Векслера, прогресивні матриці Дж.Равена, шкільний тест розумового розвитку, тест інтелектуального потенціалу, методика Ф.Гудінаф "Намалой людину" тощо.

Тема 10. Діагностика креативності

Проблема визначення творчих здібностей особистості, підходи до її розв'язання (концепція редукції творчих здібностей до інтелекту, концепція креативності як універсальної творчої здібності, підхід до творчих здібностей як прояву творчої особистості). Основні напрями дослідження й виміру креативності: особистісний та пізнавальний. Взаємозв'язок креативності та інтелекту. Методики діагностики креативності: тести Дж.Гілфорда; Е.Торранса; методики діагностики креативності дітей.

Тема 11. Проективний підхід до дослідження особистості

Історія розвитку проективного методу. Теоретичне обґрунтування проективного підходу до діагностики особистості. Характерні ознаки проективних методик. Класифікація проективних методик. Характеристика проективних методик: ТАТ, САТ, тест малюнкової фрустрації С.Розенцвейга, експресивні методики (малюнок людини, "Будинок-Дерево-Людина" та ін.); проективне використання кольору (тест М. Люшера та ін.); тест "Незавершені речення" тощо.

Тема 12. Дослідження властивостей особистості

Номотетична та ідіографічна психодіагностика. Поняття психічної риси, основні класи рис. Діагностика конституційних рис. Діагностика характерологічних рис, опитувальники (багатомірні та одномірні). Діагностика ситуаційно-рефлексивних рис особистості. 16-PF Р.Кеттелла як приклад багатомірної методики діагностики рис особистості.

Поняття типу особистості, характеристика типологічних систем. Реалізація типологічного підходу до дослідження особистості в особистісних опитувальниках Г.Айзенка; в методиці ММРІ; в методиках діагностики акцентуації особистості (К.Леонгард – Г.Шмішек) та характеру (А. Лічко – С.Подмазін).

Тема 13. Діагностика психічних станів

Специфіка дослідження проявів психіки як психічних станів, процесів та властивостей. Психічний стан як об'єкт психодіагностики. Основні методи дослідження психічних станів, їх характеристика. Опитувальники станів (САН, НПН, ШАС, самооцінки емоційного стану, Ч.Спілберга та ін.).

Тема 14. Психодіагностика міжособистісних відносин

Систематизація методик діагностики міжособистісних відносин за різними критеріями: об'єкт і предмет дослідження, задачі дослідження, структурні особливості методик, вихідна точка відліку діагностики відносин. Характеристика методик діагностики міжособистісних відносин на основі надання суб'єктивної переваги.

Модуль 6. Предмет та методи психоконсультування та психокорекції

Тема 1. Види діяльності практичного психолога

Просвітницька і профілактична робота. Психологічне консультування. Індивідуальна психологічна корекція. Індивідуальна психотерапія. Групова психокорекція. Психологічна реабілітація.

Психологічна технологія як цілісна методична система, сукупність діагностичної, інтерпретаційної (пояснювальної) та колекційної складових.

Тема 2. Мета, предмет та завдання психологічного консультування

Місце психоконсультування у практичній діяльності психолога.

Галузі застосування психоконсультування. Взаємозв'язок із психологічною допомогою, психокорекцією та психотерапією.

Роль психологічного (немедичного) підходу до суб'єкта психоконсультування. Взаємозв'язок психотерапії та психоконсультування: об'єкт, суб'єкт, засоби та завдання роботи, особливості процесу.

Тема 3. Принципи психоконсультування

Принцип активності суб'єкта психоконсультування. Принцип комплексного підходу до суб'єкта психоконсультування. Принцип добровільності участі у психоконсультуванні. Принцип індивідуального підходу. Принцип конфіденційності консультативної інформації. Принцип персональної відповідальності.

Тема 4. Етика психоконсультування. Модель фахівця

Професійно-етичний кодекс психолога-консультанта України. Обов'язки психоконсультанта. Напрями роботи психоконсультанта. Основні права психоконсультанта. Етичні принципи роботи психолога. Етичні проблеми психологічної безпеки клієнта.

Особистісні вимоги до особистості практичного психолога. Вміння активно слухати. Вміння бачити клієнта. Когнітивні та рефлексивні вимоги до консультанта.

Тема 5. Види психоконсультативно-корекційної роботи та їх особливості

Види психоконсультування та їх особливості. Специфіка консультування за кількістю клієнтів. Особливості консультування за часом та за використовуваними методами. Специфіка психоконсультування за напрямом психокорекційної роботи.

Тема 6. Процес психоконсультативної роботи: етапи та особливості

Схема процесу психоконсультації. Створення клімату, що забезпечує успіх психоконсультації. Етап збору інформації. Етап пошуку альтернативних варіантів. Завершальний етап консультації.

Консультативна бесіда та інтерв'ю як основні технології психоконсультативної роботи: вимоги, стадії, методи, прийоми. Бесіда як основний метод отримання психологічної інформації й надання психологічної допомоги. Невербальна та вербальна психодіагностика у ході бесіди «клієнт-консультант». Стадії бесіди. Умови проведення бесіди. Прийоми та методи психологічного впливу в ході бесіди.

Основні прийоми та труднощі психоконсультації. Психоконсультативний контакт. Вербальні та невербальні прийоми психоконсультації. Методи психологічного впливу. Психоконсультативний контакт як провідна фаза та умова ефективного психоконсультації. Визначення психоконсультативного контакту, ознаки, складники, критерії. Психоконсультативний контакт у різних психотерапевтичних підходах та парадигмах, умови та можливості досягнення.

Тема 7. Структура психокорекційної роботи, основні складові та їх відмінності

Структура психокорекційної роботи: стадії (етапи) психокорекції та їх основні методи, що використовуються. Специфіка поєднаності етапів психокорекції із засобами, що використовуються, з принципами психокорекційної роботи.

Основні напрями та завдання психокорекційної роботи. Особливості розвиваючої корекції. Специфіка психокорекції особистісних проблем та проблем психологічної роботи із стресами та постстресовими станами. Основні завдання роботи з пізнавальною сферою дитини із відставаннями й проблемами у навчанні. Психокорекція сфери спілкування та її порушень. Психокорекція батьківсько-дитячих стосунків.

Тема 8. Структура психокорекційної програми: визначення мети, обсягу та предмета

Особливості та структура психокорекційної програми як базового і технологічно необхідного засобу психокорекційної роботи. Специфіка мети психокорекції, об'єкта, предмета та методів психокорекції. Особливості типових і індивідуальних програм психокорекційної роботи.

**Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова
Інститут педагогіки і психології**

**Екзаменаційний білет № 1
для вступних іспитів з дисципліни «Практична психологія»
на спеціальність «Практична психологія»
освітньо-кваліфікаційний рівень «Спеціаліст»**

Теоретичні завдання:

1. Розкрити специфіку підготовки психолога-консультанта.
2. Визначити і підкреслити, як називається стадія психологічного консультування, на якій консультант: уважно вислуховує клієнта про його існуючі життєві труднощі, проявляє максимальну щирість, емпатію, турботу, не вдаючись до оцінок і маніпуляцій:
 - а) двомірне визначення проблеми;
 - б) ідентифікація альтернатив;
 - в) дослідження проблеми;
 - г) зворотній зв'язок;
 - д) встановлення контакту.
3. Психодіагностика – це:
 - а) глибинний аналіз проблеми з організацією на несвідомий процес та структурну перебудову особистості;
 - б) процес тестування з метою надання психологічної допомоги клієнту в складних життєвих ситуаціях;
 - в) галузь психологічної науки, яка розробляє теорію, принципи та методи оцінки і вимірювання індивідуально психологічних особливостей особистості.

Практична ситуація:

Розповідь матері психологу: «Моя семирічна донька ревнує мене до свого молодшого братика. Коли він був зовсім маленьким, це не було особливо помітно, а зараз наші відносини дуже загострилися. Тільки но треба зробити якість зауваження, як вона починає скиглити: «Ти мене не любиш, любиш тільки свого Сашу». Я починаю ловити себе на тому, що лише візьму молодшого на руки, так і чекаю на те, що донька знову приревнує. Як же позбавитися від дитячих ревнощів?»

Практичні завдання:

1. Проаналізувати практичну ситуацію і психологічний клімат сім'ї. Що, на ваш погляд, може спровокувати виникнення і загострення дитячих ревнощів?

КРИТЕРІЇ

оцінювання відповідей абітурієнтів Інституту педагогіки і психології на вступному фаховому випробуванні з «Основ теоретичної і практичної психології»

Рівень	Кількісна характеристика рівня	Характеристика відповідей абітурієнта	
		на питання теоретичного змісту	на питання практичного змісту
Низький	100-123 бали	Абітурієнт не усвідомлює змісту питання білету, тому його відповідь не має безпосереднього відношення до поставленого питання. Наявна повна відсутність умінь міркувати.	У абітурієнта недостатньо розвинуті логічні та аналітичні умінь, умінь узагальнення.
Задовільний	124 - 149 балів	Відповіді на питання білету носять фрагментарний характер, характеризуються відтворенням знань на рівні запам'ятовування. Абітурієнт поверхово володіє умінь міркувати, його відповіді супроводжуються другорядними міркуваннями, які інколи не мають безпосереднього відношення до змісту запитання	Абітурієнт проаналізував причини виникнення ситуації, однак не зміг чітко сформулювати методи її вирішення.
Достатній	150-169 балів	У відповідях па питання білету допускаються деякі неточності або помилки непринципового характеру. Абітурієнт демонструє розуміння навчального матеріалу на рівні аналізу властивостей. Помітне прагнення абітурієнта логічно розмірковувати при відповіді на питання білета.	Питання розгорнуто в цілому правильно, але наявні окремі неточності у визначенні методів розв'язання проблемної ситуації.
Високий	170-200 балів	Абітурієнт дає повну і розгорнуту відповідь на питання білету. Його відповіді свідчать про розуміння навчального матеріалу на рівні аналізу закономірностей, характеризуються логічністю і послідовністю суджень, без включення випадкових і випадання істотних з них.	Завдання вирішено правильно, відповідь розгорнута. Абітурієнт показав розвинуті умінь аналізувати, обґрунтовувати, узагальнювати

